

Våren 2011

Läroarutbildningen

SSV72L

Moment 3

För evigt ung

- Kitty Drew genom årtiondena

Författare

Susann Ahlberg

Handledare

Lennart Leopold

Examinator

Sigurd Rothstein

För evigt ung

Kitty Drew genom årtionden

Abstract

Kitty-böckerna har sedan 1950-talet lockat unga flickor att läsa och bli en del av en fiktiv spännande värld. Det var en ny typ av flickbok, som lyfte fram en ung, vacker och kompetent kvinnlig detektiv som radikalt skilde sig från tidigare traditionella böcker avsedda för flickor. Med en långseriebok som än idag är en del av unga flickors gränsliv mellan barndom och ungdom hjälper författarsyndikatet Carolyn Keene unga flickor att glömma verkligheten runt sig och iklä sig rollen som hjältinnan Kitty.

Syftet med uppsatsen är att visa vilka inslag som indikerar vilket årtionde boken för in läsaren i. Med hjälp av reader-response-teorin kommer också sådant läsaren själv i relation med texten skapar att lyftas fram. Läsning av Kitty-böckerna i vuxen ålder har också uppenbarat sådant som helt saknas, sådant som skulle kunna vara relevant i böcker skrivna ursprungligen i Amerika. Viktiga händelser som hänt varje årtionde i den verkliga världen är icke-existerande i den fiktiva världen, som trots allt ger sken av att utspela sig i det verkliga Amerika

Nyckelord: Kitty Drew, flickbok, långseriebok, reader-response-teorin, mottagarorienterad

Förord

Att få lov att gång på gång träda in i Kittys fantasiska värld, är en av de klarast lysande upplevelserna jag har från min tidiga ungdom. Känslan av hur jag som väldigt ung kröp upp i sänghörnan, drog filten om mig och läste tills boken var slut, är en känsla jag minns med ett leende. Att få lov att fly in i en värld med hjälp av en bok är alla barns rättighet, därför är jag väldigt tacksam över att just jag föddes i den del av världen där detta är möjligt. Därför vill jag tacka mina föräldrar, Siv och Ulf Eriksson, för att de köpte och betalade alla böcker som dottern tjatade sig till. Jag vill också tacka en av mina bästa barndomsvänner, Lotta Jönsson. Hade inte hon blivit påkörd och sängliggande en lång period, hade inte jag heller inte lärt känna Kitty. Det var jag och Lotta som tillsammans trädde in i den magiska Kitty-världen, för att Lottas dagar skulle bli mindre långtråkiga bland alla brutna armar och ben. TACK!

Susann Ahlberg

Innehåll

1. Inledning.....	6
1.1 Syfte och frågeställning	6
1.2 Metod, material och teori	7
1.3 Disposition	8
2. Flickboken som genre	9
2.1 Serieböckernas dragningskraft	9
2.2 Författare.....	10
2.3 Karaktärerna i Kitty-böckerna.....	11
2.3.1 Kitty Drew	11
2.3.2 Carson Drew.....	12
2.3.3 Hanna Gruen	13
2.3.4 Bess Marvin.....	13
2.3.5 George Fayne	14
2.3.6 Ned Nickerson.....	14
3. Analys.....	15
3.1 Kitty på 1950-talet.....	15
3.2 Kitty på 1960-talet.....	18
3.3 Kitty på 1970-talet.....	20
3.4 Kitty på 1980-talet.....	22
3.5 Kitty på 1990-talet.....	25
3.6 Kitty på 2000-talet.....	28
4. Diskussion.....	31
4.1 Inslag från de olika årtiondena	31
4.2 Läsarens egen upplevelse av det lästa	32
4.3 Det som saknas	34
5. Sammanfattning	36
6. Fortsatt forskning.....	38
7. Källförteckning.....	39

1. Inledning

Otaliga är de flickor vars högsta önskan i unga år var att bli som Kitty Drew, att likt henne lösa mysterier och bli hyllad som hjältinna. Denna fantastiska, kvinnliga detektiv i B. Wahlströms flickboksserie, väckte äventyrlustan inom helt vanliga flickor runt om i världen, så även inom mig. Kitty upplevdes som söt, duktig, intelligent, kompetent och inte minst modig. Egenskaper som flickor på väg att utvecklas till unga kvinnor behöver för att passa in i en värld styrd och konstruerad till stor del av män. Dock var det böcker lästa genom ett flicköga och bearbetade på ett omoget stadium i livet. Vad var det som lockade alla dessa flickor, vad kunde Kitty Drew erbjuda som blev ett ideal för flickor på väg in i en vuxenvärld? Genom att i vuxen ålder läsa om böckerna och därmed se det lästa på ett nytt sätt, med erfarna ögon och med ett något mer kritiskt tänkande i tolkningen av det lästa, framkommer förhoppningsvis också en analys av flickboken som i uppsatsens slut blir till en studie i lockelsen flickor känt. Att läsa om något i vuxen ålder som i unga år upplevts som fantastiskt har inte helt och hållet haft en positiv inverkan på mig som läsare. Det som i fantasin skapades i unga år vid läsandet av Kitty-böckerna blev i vuxen ålder mer av ett ifrågasättande av det som saknas och helt enkelt bara varit unga fantasifoster. Det blev därför en annan tanke med uppsatsen än den från början tänkta och det har påverkat min egen känsla rörande Kitty-böckerna som ett föredöme för unga flickor.

1.1 Syfte och frågeställning

Syftet med uppsatsen är att om möjligt tydliggöra om någon utveckling sker genom årtiondena som böckerna givits ut. Utvecklas Kitty, människorna runt henne och sker det något med samhället som omger dem? Intressant är också att studera hur språket förändras från 1950-talet fram tills idag på 2000-talet, vilka markörer kan upptäckas som visar vilket årtionde boken är skriven och utgiven i. En vilja att också tydliggöra de luckor som vid läsning blir uppenbara, det vill säga det som inte uttryckligen står skrivet utan istället läses mellan raderna eller snarare det fantasin själv skapar i samspel med det lästa. Läsaren fullbordar texten genom att själv vara med och skapa genom att själv fylla i de luckor som finns i texten för just den läsaren, vilka i sin tur är beroende av förväntningar och tidigare erfarenhet. Också det som helt saknas och inte alls tas upp i en bokserie skriven och skapad i

Amerika har vid läsning blivit uppenbar och kommer alltså även det att behandlas. Mina frågeställningar är därför;

- Vilka inslag kan hittas i böckerna som talar om vilket årtionde de är skrivna i?
- Vad skapar läsaren själv i förhållandet mellan sig och texten?
- Vad saknas helt och tas inte upp i böckerna som egentligen skulle vara relevant i ett amerikanskt samhälle?

1.2 Metod, material och teori

För att få en bild av hur Kitty-böckerna förändras, är en läsning av böcker från olika årtionden nödvändig. En närläsning av en bok representerande varje årtionde har gjorts och ur dessa lyfts specifika teman fram. Vissa intertextuella drag har också hittats som bygger på de jämförelser som gjorts mellan de olika böckerna från olika årtionden. Dessa intertextuella drag rör såväl karaktärerna som intrigen vilka följer en viss kontinuitet som kan följas genom åren. De böcker som har lästs är *Kitty i spökhuset* från 1950-talet, *Kitty i det öde huset* från 1960-talet, *Kitty och den mystiska papegojan* från 1970-talet, *Kitty vid Andarnas berg* från 1980-talet, *Kitty och mysteriet med de stulna böckerna* från 1990-talet och slutligen *Kitty och den mystiska tjuven* från 2000-talet. Utöver de lästa Kitty-böckerna har också litteratur som behandlar barn- och ungdomsböcker lästs. Bakgrunden till såväl flickböcker, långseriekonceptet och författarporträtt har hämtats ur boken *Från Kalle Blomkvist till internetdeckare* av Lilian och Karl G. Fredriksson (2004) skriven för Bibliotekstjänst. Boken har betydligt mer noggrant än Ingrid Netterviks (2002) bok *I barnbokens värld* intresserat sig för både svenska och internationella inslag i barn- och ungdomslitteraturen, trots det har Nettervik använts för att få en helhetsbild av hur litteratur för barn och ungdom har växt fram genom sekler. Ytterligare en bok har gett framför allt flickboken som genre extra tyngd och det är Mary Ørvigs (1988) *Flickboken och dess författare*, som visserligen har en hel del år på nacken, men samtidigt är välskriven och innehållsrik. Teorin som kommer att användas är reader-response-teorin, då det är i förhållandet mellan varje individuell läsare och det skrivna som Kitty blir till den hjältinna flickor världen över i årtionden sett upp till och önskat sig vara. Som vägvisare inom denna teori kommer boken *Litteraturläsning – som utforskning och upptäcktsresa* av Louise M. Rosenblatt (2002) att användas. Rosenblatt (2002) talar om att tolkningen av det lästa beror i stor del på läsarens egen bakgrund, förkunskap, erfarenhet och inte minst förväntan. Läsaren skapar i relation med det lästa en förväntan som tillika blir till

en högst personlig mening, förmedlad av texten. Djupt inne i en ung läsare finns behov och önskningar gömda som med hjälp av en fiktiv värld kan bli till en för läsaren levande värld. Genom att överföra sig själv i det lästa kan också nya tankar konstrueras. Det är läsarens personliga erfarenheter, men kanske framför allt de personliga förväntningarna som gör upplevelsen av det lästa till det läsaren genom livet minns som sant och verkligt. Även boken *Vägar genom texten – Handbok i brukstextanalys* av Lennart Hellspong och Per Ledin (1997) kommer att till viss del användas eftersom inslag i denna kan sättas i samband med reader-response-teorin.

1.3 Disposition

Uppsatsen inleds med en beskrivning av vad som föranlett valet av arbetsområde, vad som ligger bakom valet av just flickböcker som uppsatsämne. Vidare klargörs vilken metod som använts för att nå fram till det som kan betraktas som uppsatsens resultat. Materialet presenteras för att förtydliga vad som använts som bakgrundsinformation. Inledningsvis i huvuddelen definieras vad en flickbok vanligtvis innehåller och detta ställs senare i förhållande till hur Kitty-böckerna faktiskt ser ut. Långserieböckernas karaktäristik och vad det är som gör att unga läsare ”slukar” denna typ av böcker beskrivs också för att om möjligt visa vad som gör böcker likt Kitty så framgångsrika. Kitty-böckernas författare behöver för att bakgrunden till dem skall bli tydliggjord beskrivas, då en specifik författare egentligen saknas, och istället består av flera. Detta följs av en presentation av karaktärerna i Kitty-böckerna vilket bör ses som nödvändig eftersom detta ger en bakgrund till det som vidare beskrivs rörande varje bok. Böckerna kommer att var för sig beskrivas kortfattat för att följas av ett antal teman som blivit synliga vid läsning. Detta följs av en diskussion angående det faktum att läsaren själv fyller i de luckor som döljer sig i det skrivna, luckor som med hjälp av reader-response-teorin kommer att förklaras närmre. Avslutningsvis görs en sammanfattning för att knyta ihop säcken samt tips angående fortsatt forskning inom området.

2. Flickboken som genre

Något som vanligtvis står i fokus i en ”flickbok” är familjen och hemmet. Ingrid Nettervik (2002) menar i sin bok *I barnbokens värld* att det är det vardagliga som kretsar kring hemmet och en nära sfär som upptar mycket av det som förekommer i en typisk flickbok. Egenskaper som i böckerna lyfts fram som kvinnliga är huslighet, stillsamhet, lydnad, skötsamhet och lugn. Till skillnad från pojkböckerna som är fyllda av spänning, äventyr och mod. Inte sällan finns förälskelsen som ett inslag i flickboken, en förälskelse som har äktenskapet som slutmål. Att bli någons hustru och mor till barn att ta hand om är ett ideal som otaliga flickor strävar efter i dessa böcker. Detta kan också härröras till tankarna bakom flickbokens framväxande i mitten av 1800-talet, då ungdomstiden började förlängas och döttrarna i borgarhemmen behövde något att förströ tiden med i väntan på den rätta kärleken. Att vara hustru var till en början något som kunde betraktas som ett yrke i flickbokens värld, men även denna värld förändrades så småningom och riktiga yrken gjorde sitt intåg. Nettervik (2002) har i sina studier funnit att journalist, sjuksköterska och lärarinna är de vanligast förekommande yrkena i flickboken. I den typiska flickboken är det flickor eller unga kvinnor som har huvudrollen, men så är den också skriven och tänkt för flickor eller unga kvinnor. Detta har dessvärre också påverkat synen på denna typ av litteratur, en syn som har sin grund i ett samhälle med manliga värderingar.

Mary Ørvig (1988) menar i sin bok *Flickboken och dess författare* att en flickbok är en bok som är specialskriven för just flickor och är alltså könsmässigt förbunden med sin läsekrets, förlagen serieproducerade för en medel- eller överklassflicka att läsa det skrivna och därför var inte huvudpersonen i boken ur arbetarklass, då detta inte skulle väcka en igenkänningskänsla hos läsaren.

2.1 Serieböckernas dragningskraft

För det första måste framhållas att böckerna är skrivna för åldersgruppen som benämns vara i den så kallade ”slukaråldern”, det vill säga då läsningen nått en sådan utvecklad nivå att böcker näst intill slukas och det är en ålder då de ej heller drabbas av pubertetens stora och betungande bekymmer, och således betraktar sin läsning fortfarande genom barnets öga. Lilian och Karl G. Fredriksson (2004) menar i sin bok *Från Kalle Blomkvist till*

internetdeckare att de unga flickorna lär sig handskas med äldre erfarenheter men också får möjlighet att få en glimt av framtidens möjliga upplevelser. Det som är lockande är att karaktärerna i böckerna oftast klarar sig på egen hand, utan vidare hjälp eller assistans från någon äldre och vuxen person. Fredriksson (2004) framhåller även att det inte i böckerna för denna åldersgrupp är helt ovanligt att vuxna hyllar karaktärerna när dessa löst ett mysterium, de till och med respekterar dem som viktiga i samhällslivet. Detta torde röna uppskattning från läsaren, att se och föreställa sig hur en ung människa kan respekteras av de vuxna.

Något annat som Fredriksson (2004) lyfter fram som viktigt är möjligheten för läsaren att drömma sig in i en stabil, kärleksfull och moraliskt lyckad familjekrets. Det bjuds inte på komplicerade familjekonstellationer, svek eller instabilitet, sådant som verkligheten är fylld av. I fallet med Kitty-böckerna pekar Fredriksson (2004) på att det är just den nära förbindelsen som byggs upp mellan text, karaktär och läsaren i form av ett föredöme som är värd att ta fasta på. Kitty blir med sin självständighet och sin höga kompetens som detektiv något av en hjältinna för flickorna som läser. Det är inte själva deckargåtan som lockar utan istället en vilja att uppleva hur en ung flicka på egen hand klarar av att sätta såväl bovar som män på plats. Fredriksson (2004) menar också att det finns inslag och kvaliteter i Kitty-böckerna som den unge läsaren uppfattar men inte den som är vuxen. Detta visar sig inte minst i det som för min egen del framkommit vid nyläsning av Kitty-böckerna i vuxen ålder och redovisas längre fram i uppsatsen.

2.2 Författare

Kitty-böckernas skapare är Carolyn Keene, vilket är en pseudonym för Harriet S Adams, Mildred Wirt Benson och ytterligare en rad författare. Carolyn Keene som namn skapades av Edward L Stratemeyer (Fredriksson, 2004) då han 1905 grundade Stratemeyersyndikatet. Hans tanke bakom detta grundade var helt affärsmässigt och tanken var en massproduktion av långserier för ungdomar, först för pojkar men senare också för flickor då han insåg vilka lysande affärer en sådan idé kunde utmynna i. För pojkar gavs böckerna ut under pseudonymen Franklin W. Dixon. När tanken om en långserie för flickor föddes hade han modellen klar för sig, hjältinnan skulle skilja sig från hur tidigare huvudkaraktärer i flickböcker framställts. Det skulle vara en vacker ung kvinna, med både intellekt och kapacitet att självständigt lösa kniviga fall och vara upplagd för spänning och äventyr, vilket

skiljde henne markant från tidigare flickboks-karaktärer. Men samtidigt var det viktigt att hjälptinnan hade hjärtat på rätt ställe och var moraliskt representabel, Nancy Drew var född, för oss i Sverige mer känd som Kitty Drew. För uppdraget att skapa denna nya kvinnliga förebild anställdes en kvinnlig journalist vid tidningen Toledo Blade (Fredriksson, 2004), Mildred Wirt Benson. Hon skrev de första cirka tjugo böckerna, men Stratemeyer stack emellan med ett antal böcker själv under dessa år. När Mildred slutade skriva tog Stratemeyers egen dotter Harriet S. Adams över pennan och fortsatte att skriva långt in på 1970-talet, då andra anställda tog över skapandet av den populära långserieboken, som alltså än idag ges ut och fortsätter trollbinda flickor världen över.

Flickböckerna om Kitty blev nästan omgående en succé och har sedan dess förblivit det, möjligen med reducerad styrka de senaste årtiondena på grund av ett betydligt större utbud för flickor att välja på inom samma genre. Första boken *Kitty som detektiv* gavs ut i Amerika 1930, men först 1952 i Sverige, då det gjorts vissa språkliga förändringar för att passa tiden samt att omslaget fick ett nytt modernt utseende.

2.3 Karaktärerna i Kitty-böckerna

Avsnittet nedan innehåller en beskrivning av var och en av de karaktärer som är viktigast i Kitty-böckerna. Utan dem hade inte mysterier blivit lösta och inte heller hade bakgrunden till Kittys värld fått någon mening. Karaktärerna förekommer genom alla årtionden och finns med i nästan alla böcker på ett eller annat sätt. För att genomgången av Kitty genom årtionden skall bli förståelig för uppsatsens läsare är det av yttersta vikt att karaktärerna som förekommer blir presenterade på ett ingående sätt.

2.3.1 Kitty Drew

Kitty är givetvis den karaktär som får mest utrymme i böckerna eftersom det är hennes mysterielösande som är i fokus. Hon är arton år gammal och likt många andra tonåringar är hon en trendmedveten ung dam med kläder som intresse. Hennes utseende beskrivs ingående i varje bok och hon beskrivs som en ovanligt vacker flicka med ljus hy, vänliga blå ögon, lockigt guldgult hår, lång, smal och väldigt söt. Det skrivs också att hon är lika skarptänkt

som vacker. Hon är rådig, duktig, nyfiken, beslutsam, modig, blygsam, äventyrslysten och hon värnar om de svaga. Lidande och elände har aldrig lämnat henne oberörd och hon finner en tillfredsställelse i att hjälpa människor som har det svårt. Kitty har för det mesta fått det hon velat, utan att vara bortskämd. Hon tycker att det är lugnt och skönt att ha Hanna att komma hem till, det är trygghet för henne. Likt en övermänsklig varelse klarar Kitty sig ur allt, hur hemska olyckorna än är skadar hon sig aldrig, varken fysiskt eller psykiskt. Hon klarar sig från otaliga bilolyckor, flera flygkrascher och tågolyckor. Hon ramlar ner i vilda floder, rasar ner från bergväggar, får hammare i huvudet och blir förgiftad utan att detta visar sig i mer än en bula eller ett blåmärke. Hon kan också allting av sig själv, som att rida, klättra, forsränna, forcera dörrar och inte minst byta punkterade bildäck. Inget skrämmer henne heller, varken kallhamrade skurkar, giftormar eller vilda djur. Kitty är en riktig superkvinna, men upplevs av en vuxen läsare som aningen överklig. Det är inte heller Kitty själv som löser alla mysterier. Utan god hjälp och assistans från sina väninnor, Ned, sin pappa och Hanna hade aldrig en lösning blivit möjlig.

2.3.2 Carson Drew

Precis som med karaktären Ned får läsaren inte egentligen lära känna Carson. Han är pappa till Kitty och älskar sin flicka över allt annat på jorden. Hans omsorg och oro över hennes välbefinnande finner inga gränser. Samtidigt litar han fullständigt på henne och har i sin uppfostran av henne lyckats förträffligt. Det är ofta fall han som känd och berömd brottsmålsadvokat arbetar med som är upprinnelsen till de mysterier som Kitty löser. Pappa och dotter samarbetar och respekterar varandra fullt ut. Arbetet som advokat tvingar honom ofta att resa bort och då har Hanna varit den trygghet i hemmet som han velat skänka sin dotter genom åren. Läsaren får aldrig läsa om att Carson gör något alls i hemmet. Han får hjälp att packa sina väskor, får sin mat lagad och serverad och han städar aldrig. Vardagliga sysslor existerar inte därför upplevs han som en man som har det otroligt bra och en viss bortskämdhet kan anas. Att han skulle ha ett känsloliv förutom din kärlek till dottern kommer aldrig till läsarens kännedom. Hans utseende eller hans ålder är inte intressant i sammanhanget utan det räcker med att läsaren är införstådd med att Carson är en man med auktoritet.

2.3.3 Hanna Gruen

Hanna är anställd i familjen Drews hushåll som hushållerska sedan många år. Kittys mamma dog när Kitty bara var tre år och sedan dess har Hanna funnits där för både Kitty och hennes far Carson. Det står beskrivet att Hanna är en medelålders kvinna med silvergrått hår. Hon lagar mat, kokar te och kokar choklad. Hon dukar fram och hon dukar av och skämmer bort familjen. Ska något packas är det Hanna som ordnar så detta blir gjort. Hon öppnar dörrar och hon svarar telefon, alltid med ett leende på läpparna och aldrig att det framkommer att hon på något sätt skulle vara missnöjd med sin roll som hushållerska. Hon är vårdande och omhändertagande som en mor för Kitty med ett ständigt förmanande om att hon skall vara försiktig och inte utsätta sig för fara. Hanna finns alltid i hemmet och utvecklas genom årtiondena från att på 1950-talet behöva be om lov för att få ledigt och gå på bio med sin syster till att i de senare böckerna både köra bil och hjälpa till med mysterier. Läsare förstår genom det lästa att inte mycket hade fungerat i det Drewska hemmet om inte Hanna funnits där, därför är Hanna en ytterst viktig person verkande i det fördolda.

2.3.4 Bess Marvin

Bess är jämnårig med Kitty och en av hennes bästa väninnor. Bess är väldigt imponerad av Kitty och en stolthet över att vara hennes vän är tydlig. Hon skryter ibland om sin vän och det händer att munnen ibland är snabbare än tanken och inte alltid till fördel för mysterierna. Bess är beskriven som den där typiska flickflickan med en bubblande och sjudande personlighet som har lika nära till skratt som till tårar. Hon är ljushårig med rakt hår, väldigt söt, har djupa charmiga skrattgropar, blå ögon men är lite knubbig. Ett ständigt bantningsschema som lika ofta avbryts för att åter igen påbörjas bygger på känslan av den typiska unga kvinnan. Hennes ständiga bekymmer med vikten blir inte bättre av hennes förkärlek för glass, bakelser, choklad och varm korv. Trots detta är hon mån om sitt utseende och förbättrar mer än gärna solbrännan vid poolen, men att sporta som sin kusin George är inget som tilltalar Bess, det är hon alldeles för lat för. Hennes största intresse är killar och kläder. Tokig som hon är i killar gör hon nästan vad som helst för att få uppleva kärlek. Hon är lite för blåögd ibland och luras att tro att hennes kärlek är besvarad. Dock är det inte helt ovanligt att killarna faktiskt är väldigt förtjusta i Bess och detta upplevs som läsare som positivt då det är den knubbiga flickan som ses som ett ideal. Vad hennes andra intresse beträffar så är det kläder i de typiska

flickfärgerna rosa och vitt som föredras. Inte sällan har Bess rosetter i håret och är väldigt mån om att vara söt. Det är inte alltid lätt att ha Bess med på mysterieuppdrag då hon är både mörkrädd och lättskrämd. Dock får hon i senare böcker äntligen vara den som är duktigast på ett område, datorer. Det är också Bess som den enda av väninnorna uttalat har ett yrke och ett arbete i de senare böckerna, då hon arbetar som dekoratör på ett stort varuhus. Med sitt sprudlande sätt upplevs Bess som en karaktär som genom årtiondena faktiskt utvecklas och har ett mål i livet. Hon är den som mest betar sig som den artonåring hon är.

2.3.5 George Fayne

George är precis som Kitty och Bess arton år gammal. Hon är kusin med Bess Marvin, vilket inte syns då de är varandras motsatser. George är aldrig sen att retas med sin kusin för hennes enligt Georges tycke alltför flickiga stil. Kusinerna är gemensamt bästa väninnor med Kitty och är henne behjälpliga vid mysterielösande. George har ett intresse framför andra och det är sport i alla de former, både att utöva och att läsa om. Hon spelar själv aktivt både tennis och golf och utöver det älskar hon att arbeta hårt med kroppen därför tränar hon aerobics i de senare böckerna för att hålla igång. George är betydligt mer praktisk och allvarsam i sin utstrålning än sina väninnor, lite mer av en pojkflicka. Hon beskrivs som smal, vältränad med kortklippt brunt hår och mörka ögon. Som den dämpade person hon är föredrar hon neutrala färger på sina praktiska, sportiga kläder. Hon hjälper mer än gärna sin väninna Kitty att lösa allehanda mysterier och är aldrig rädd för att utsätta sig för farliga situationer, vilket givetvis är en tillgång för Kitty i hennes arbete.

2.3.6 Ned Nickerson

Läsaren får egentligen inte veta så mycket om Ned Nickerson. Han går från att i de tidigaste böckerna om Kitty vara en av hennes bästa och käraste vänner till att i de senare uttalat vara pojkvän till henne. Det är ingen man av större känslöyttringar, men att han har djupa känslor för Kitty går ej att undgå att förstå. De är i samma ålder men i motsats till Kitty och hennes väninnor studerar Ned, vid Emerson college. Det står aldrig beskrivet vad han i själva verket studerar, men eftersom han på somrarna arbetar extra vid ett försäkringsbolag ligger det nära till hands att anta att det är i de ekonomiska ämnena hans intresse finns. Ned bor med sina

föräldrar i Mapleton som är en förstad till River Heights, där Kitty bor. Ned är aldrig sen att vilja hjälpa Kitty med mysterielösning, hans styrka och skarptänkthet kommer väl till pass.

3. Analys

Nedan följer en analysgenomgång av specifika inslag i böckerna fördelat på de olika årtionden varje bok representerar. Sådant som hittats i varje bok som kan härröras till tiden, samhället, manligt/kvinnligt, språkligt och inte minst de schabloner som genomgående används lyfts fram. Ingångstanken med det som hittas är att det sätts i relation till hur unga läsare idag uppfattar det lästa. Om ord och uttryck benämns som ålderdomliga är det genom ögonen på en läsare av idag. Det som benämns som modernt uttryckt är således av dagens datum, men med utvecklingen så kommer även de i framtiden att kunna uppfattas som aningen omoderna. Trots allt ser jag det som viktigt att lyfta fram de språkliga skillnaderna eftersom de tydligt visar hur tiden och språket sett ut. Samma sak gäller för det som hittats angående samhället. En ung läsare idag kommer att reagera på dels hur samhället från förr beskrivs och dels på att det i flera fall är ur ett amerikanskt perspektiv samhällsbeskrivningen framställs. Det är också relevant att behandla problematiken med översättning samt anpassning av det skrivna till svenska mått mätt. Därför kommer även detta att där det blir synligt att nedan uppmärksammas. Även bokomslagen i förhållande till det i boken skrivna kommer att i varje årtionde kommenteras. Varje bok kommer inledningsvis i varje stycke att kort beskrivas för att ge en helhet och en förståelse till det kommenterade.

3.1 Kitty på 1950-talet

Representera 1950-talet får boken med titeln *Kitty i spökhuset* från 1953 göra. Kittys pappa arbetar med ett fall där en markaffär genomförts till den ena av två inblandades fördel. Den förlorande parten är givetvis inte nöjd med utgången utan ger sig istället på att försöka skrämman grannen som vunnit tvisten. Med oförklarliga stölder, mystiska ljud och ljus skrämman nästan grannen att sälja sin mark av rädsla och vidskepelse. Kitty tar på sig uppgiften att försöka lösa mysteriet med allt oförklarligt som hänt i herrgården grannen bor i. Hon lyckas upptäcka en hemlig gång mellan herrgårdarna under jord och lägger sedan ihop ett och ett och till slut har hon löst mysteriet och avslöjat grannen som upphovsmakare till allt det

oförklarliga. Det är inte helt smärtfritt att avslöja bluffmakaren, Carson Drew blir kidnappad genom att han luras att tro att hans älskade dotter skadats svårt och därför går i fällan att följa med bluffmakaren som spärrar in honom. Kitty befriar sin pappa med hjälp av polisen och därmed är mysteriet löst.

1950-talet framstår vid läsning redan språkligt väldigt tydligt. Ord som idag kan uppfattas som direkt ålderdomliga och närmast oförståeliga för unga läsare är bland annat; ty, erkänsla, rådvill, vredgat, girigbuk, rabalder, löjeväckande, stavlampan, intrigör. Ännu tydligare blir det språkliga 50-talet i hela uttryck;

[...]höll hon tappert stånd emot honom (s.9), - Ni understår er inte att gå ditin (s.10), - Sannerligen om det inte är Kitty Drew (s.36), -Tant ser kryare ut [...] (s.36), Laga att de kommer ut ur huset (s.97), -Ni gamle usling (s.113), [...]varpå bilen for med stark fart mot [...] (s.162). Detta är endast ett urval av olika uttryck som tydligt visar att tiden för det skrivna var en annan än idag. Till detta måste läsaren dock ha i tankarna att det finns en svensk översättare bakom verket, men uttrycken talar trots det om en annan tid, en tid som språkligt skiljer sig väsentligt från dagens.

Att samhället kommunikativt såg annorlunda ut framgår genom avsaknaden av telefon i varje hem. För att ringa får karaktärerna uppsöka telegrafstationer och meddelande skickades via traditionella brev, något som idag måste framstå som obegripligt i de unga läsarnas föreställningsvärld. Inte ens indragen elektricitet är en självklarhet, trots det är den senaste nyheten en elektrisk symaskin i hemmet. Fritidsintresset framför andra bland kvinnorna är att handarbete och brodera, även detta är för unga flickor idag något obekant. Något så gammeldags som en iskarl omnämns också, vad detta är torde vara helt okänt för unga idag.

Det amerikanska samhället lyser igenom flera gånger, i första hand de generösa vapenlagarna som tillåter alla att inneha ett vapen, något som för ett svenskt barn är totalt obekant. De till synes orättvisa hälso- och sjukvårdsbestämmelserna där den med sämre ekonomisk ställning utestängs från möjligheten att ha råd att konsultera en läkare uppenbarar sig, även detta måste uppfattas som konstigt för en ung läsare utan kännedom om amerikanska lagar. Detta kan dock anses viktigt för tolkningen i den bemärkelsen att den rådande samhällssituationen blir synlig. Mysteriet i boken försiggår i en herrgårdsliknande byggnad som uppfördes under amerikanska inbördeskriget, detta visar hur dels den typen av byggnader och dels hur inbördeskrigets tid glorifieras och arkitektoniskt sätter en mall för vad som är kultur i Amerika. Frånvaron av kvinnliga poliser eller kvinnor i maktposition framgår av att det helt

självlklart anses att det är män som innehar denna position i samhället. Detta i sin tur gör Kitty Drew, som ung kvinnlig detektiv, till något av ett unikum och en tanke från författarens sida kan skönjas.

Det onda beskrivs uteslutande som män som hamnat i trångmål ekonomiskt och därför med oärlighet vill tillförsäkna sig fördelar. Beskrivningen av Nathan, denna boks skurk, är talande för hur en skurk beskrivs;

Han var ovanligt lång och mager med smala ben. Han påminde på något sätt om en fågelskrämma. Intrycket förstärktes genom hans klädsel, som satt illa på honom och var åtskilligt omodern. Kitty kunde inte undgå att se flera fettfläckar på rocken. Vad som fick henne att känna motvilja mot honom var dock inte hans kläder eller det ovärdade utseendet utan hans obehagliga ansikte. Han hade skarpa, genomträngande ögon, som liksom borrar sig in i henne.

(Kitty i Spökhuset, 1953, s.6)

Till detta kan även ett ohyfsat uppförande och ett hat mot auktoriteter i samhället läggas och det känns som om detta är typiskt för vad som kan betraktas som kriminellt beteende i Kitty Drews bokvärld.

Mest anmärkningsvärt i boken från 1950-talet är omtalandet av en kvinnlig hushållerska i skurkens bostad. Det speglar tiden som boken är skriven i och ett accepterande av skillnaden mellan vit och färgad i dåtidens Amerika. Den kvinnliga hushållerskan beskrivs inledningsvis som fet och ovärdad, mest stötande utifrån ett nutida perspektiv är dock att hon är en ”negerkvinna” (s.108). Fördomarna fortsätter med att hon vidare omtalas som om hon såg ut som ett ”troll” (s.121) och senare också som ”tjock och klumpig” (s.137). Inte heller hushållerskan har ett behagligt eller vänligt sätt utan är likt sin husbonde otrevlig och ohyfsad, alltså passar även hon in i mallen för hur de onda framställs. Även om inslag likt de ovan inte får förekomma i en bok skriven idag visar förekomsten av det hur det amerikanska samhället såg på färgade vid tiden för utgivandet av boken och detta kan trots sin anstöt lära läsare idag något om dåtiden.

Omslaget visar en väldigt tidsenlig bild av en ung kvinna. Kläderna är typiska för 1950-talet med en överdel med axelvaddar, en snäv knäkort kjol och ett smalt bälte. Även frisuren är tidsenlig med ett uppsatt guldblont hår, precis så som Kitty beskrivs i texten.

3.2 Kitty på 1960-talet

Boken med titeln *Kitty i det öde huset* från 1961 är den bok som får företräda 1960-talet. Kitty och hennes väninnor är på väg till en weekendtripp, där de på ett klassiskt gammalt pensionat skall sammanstråla med Kittys pappa som är i trakten för ett fall, där ett arv skall tilldelas en ung kvinna som dessvärre är försvunnen. På vägen till pensionatet stannar flickorna för att sträcka på benen och upptäcker då ett till synes övergivet ödehus i skogen. De hör rytande, skrik och pistolskott och blir skämda, men inte utan att de också bli nyfikna på vad som försiggår där. När George också tappar sin klocka när hon faller i en grop, får de tillfälle att återvända till ödehuset flera gånger, med förevändningen att leta efter klockan. De möter en hotfull man där som förbjuder dem att närma sig huset, han hotar med att det är farligt och att alla som kommit nära också blivit svårt sjuka. Detta går flickorna inte riktigt på utan smyger nära huset åtskilliga gånger. Den försvunna flickan som har ett arv att vänta får sin identitet kapad av skurkar som hört Kitty och hennes far diskutera fallet och ser sin chans att tjäna pengar. De vet också vem flickan är eftersom hon är från trakten och för även henne bakom ljust. Skurkarna lyckas lura till sig pengarna och flyr. Kitty, hennes väninnor och Ned tar upp jakten och lyckas i slutänden avslöja skurkarna, hitta pengarna och leta upp den rättmätiga arvtagerskan. Hon har hela tiden befunnit sig i det öde huset i skogen för att sitta modell för konstnären som bor där, den vresige mannen i skogen. Han ville bara ha lugn och ro för att kunna utföra sina konstverk innehållande vilda djur och arvtagerskan som modell och är i själva verket en väldigt vänlig man.

Till skillnad från det skrivna på 1950-talet är 1960-talet språkligt betydligt mer lättillgängligt och inte längre så ålderdomligt uttryckt. Dock finns det en del fortsatt äldre ord i texten som en ung läsare möjligen kan ställa sig frågande inför; förevisas, fiskafänge, okynligt, biträde och uppapperskan. Även en del hela uttryck kan kännas främmande i dagens samhälle; *Anden är nog villig, men köttet är svagt* (s. 154) (som ursprungligen är ett uttryck hämtat från Bibeln, Matteusevangeliet 26, 41, Metal Bibeln, 1998, s.67), [...]att lägga sista handen vid [...] (s.23). Lite speciellt i boken från 1960-talet är också uttryck innehållande liknelser vid djur; [...]inte ens vilda hästar skulle kunna släpa in mig i det där huset (s.120), Kitty var envis som en åsna (s.46), [...]men två kraftiga oxar skulle inte kunna [...] (s.67). Sådana uttryck är helt frånvarande i boken från 1950-talet och förekommer ej heller i senare årtionden. Detta skulle kunna härröras till en viss författare inom syndikatet, som skrivit just denna bok eller helt enkelt att det är den svenska översättarens röst som lyser igenom.

Även 1960-talet hade en avsaknad av moderna kommunikationsmedel. Det är fortfarande telegram som håller meddelandeförmedlingen vid liv. Men utvecklingen har gått framåt och det är ej till en telegrafstation telegrammen skickas utan direkt till det pensionat Kitty i boken besöker. Skall telefonen användas är det den omständiga proceduren att först beställa samtalet och sen invänta uppringning som gäller.

Som nöje väljer människor att besöka ambulerande nöjesfält där levande djur visas, detta är något som säkerligen förekom även i Sverige under 1960-talet men unga läsare i dag är omedvetna om betydelsen och förekomsten av dylikt. I detta fall är det något så exotiskt som en apa som visas upp. Förekomsten av djur är påtaglig i boken förutom apan på nöjesfältet förekommer en papegoja, vilket det för övrigt också gör i boken från 1950-talet. Vilda djur hålls också inspärrade i ett ödehus och rytande lejon (s.74) stryker omkring i skogen där också giftiga ormar slingrar (s.74).

Också i boken från 1960-talet förekommer upphöjandet av byggnader från tiden för amerikanska inbördeskriget. Det är en gång väldigt vackra och ståtliga byggnader som fått förfalla, vilket ger tyngd åt miljöbeskrivningarna och därmed också den mystiska framtoningen. Förekomsten av amerikanska vapenlagar existerar även i 1960-talets Kitty-böcker. Skurkarna har revolverar (s.10) och en påstådd dödsskjutning är en del av mysteriet som skall lösas, dock är denna enbart påhittad och sin vana trogen innehåller inte böckerna från något årtionde död överhuvudtaget.

En annan företeelse som för unga läsare i Sverige idag måste anses som märklig och främmande är beskrivningen av hur ett bensinstationsbesök går till. Även i Sverige har det en gång i tiden förekommit personlig betjäning och personal på stationen skötte tankningen, så också i 1960-talets Kitty-böcker. Detta förekommer ännu idag i Amerika men har för länge sedan rationaliserats bort i Sverige och bör rimligen vara okänt och aningen konstigt för unga idag.

De onda beskrivs inte lika ingående i boken från 1960-talet i jämförelse med 1950-talets bok. Dock är genomträngande skarpa blickar i kombination med ett oftast hetsigt humör och en vresig framtoning specifikt för skurkarna. Ett exempel är uttrycket ”ögonen glänsande som glödande kol” (s.107) visar hur just ögonen får läsaren att tänka på en ond människa med hat i blicken. Till skillnad från 1950-talets bok, där skurkarna uteslutande är män, finns i 1960-talets bok en kvinnlig medbrottsling. Väldigt schablonmässigt beskriven som ”spåkvinnor”, med idel oärliga avsikter och väldigt dominerande sätt gentemot de i sin omgivning.

Vad gäller det manliga respektive kvinnliga förhåller det sig som så att på 1960-talet är kvinnor kvinnliga och männen är manliga, precis som i boken från 1950-talet. Kvinnorna klär sig i klänningar, de har hatt gärna med flor, handskar, scarf om håret och den obligatoriska handväskan finns med, i denna finns ofta en spegel nedpackad som kvinnan kan spegla sig i. Männen är auktoritära och har yrken som advokat, läkare eller poliser. Kvinnornas yrken är hushållsarbete eller sköterskor. Dock finns det två män i boken som har konstnärsyrket som sysselsättning, de beskrivs också väldigt schablonmässigt som aningen annorlunda och känsliga.

Intressant i boken från 1960-talet är att i texten beskrivs Kitty som en leende, vacker, blåögd flicka med guldblont hår (s.18). Omslaget visar istället en mörkögd och mörkhårig flicka som inte stämmer överens med beskrivningen av flickan i texten.

3.3 Kitty på 1970-talet

1970-talet representeras av boken *Kitty och den mystiska papegojan* från 1977. Kitty blir på nytt indragen i ett fall som hennes far arbetar med. Fallet handlar om ett stort byggföretag som vill tvångsköpa mark för att bygga nya, moderna bostadskomplex strax utanför staden. Problemet är att den som äger marken inte vill sälja utan fortsätta i lugn och ro med sin verksamhet, en liten zoologisk trädgård han har hemma på sin gård. Flera oförklarliga händelser skrämmar ägaren och hans handikappade, vidskepliga fru, och de är nära att sälja av rädsla. Kitty, väninnorna och Ned hjälps åt att dels lösa alla mystiska skeenden och dels att övertala kommunfullmäktige att ett bevarande av den zoologiska trädgården lätt kan kombineras med ett nytt bostadsområde. Deras ansträngningar får till följd att alla männen i kommunfullmäktige köper Kittys förslag och därmed löses tvisten. Men också ett avslöjande av byggföretagets ledning som ohederligt medverkar till den lyckosamma lösningen.

På 1970-talet händer det saker språkligt. Som om en vilja att förnya den språkliga framtoningen väljer översättaren att använda orden; *sej, dej, mej, säj* och *säjer*. Dock uppenbarar det sig vid närläsning att dessa ej används genomgående utan ibland används *sig, dig, mig*. Slutsatsen borde vara att ett verkligt försök att förnya och använda vad som kan anses som ett enklare och ungdomligare språk har gjorts, det görs dock bara i karaktärernas repliker och förmodligen eftersträvas en mer realistisk effekt. Också hela uttryck andas ett nytt ”modernare” årtionde. I stället för som tidigare ha innehållit något ålderdomliga uttryck

är de på 1970-talet mer klämkäckt ungdomliga. Detta gör i sin tur att Kitty trots allt känns fräschare och tuffare. Exempel på hela uttryck som känns modernare är; - *Det är ju löjligt! utropade hon. Jättelöjligt!* (s.17), - *Det är antagligen gubbarna i kommunfullmäktige [...]* (s.12), - *Toppen! Jag kommer på stubinen* (s.54), - *Det får bli vår lilla hemlis* (s.75).

Även på samhällsplanet sker nya och modernare inslag. 1970-talets byggboom märks också i Kitty-böckerna där en del av mysteriet består av byggföretagens ibland hänsynslösa metoder för att komma åt åtråvärd mark för nybyggnation av hyreshus. Till skillnad från de två tidigare årtiondena har 1970-talet nymodigheter som telefon i varje hem och snabbtelefoner på kontoren, men fortfarande är det brev som gäller för skriftlig kommunikation. 1970-talets intresse för miljö, natur och djur visar sig i att det mysteriet kretsar kring är en liten zoologisk trädgård, placerad där byggföretagen vill bygga betongkomplex av höghus. Det goda bevarandet av naturen står mot det onda exploaterandet av den samma. Också 1970-talets experimenterande med konsten, i detta fall dansen, har en framträdande roll. Det talas i texten om manliga dansare, iklädda grodmansdräkter, med besvärliga fotbeklädnader (s.82). Något som inte fått rum i texter från de två tidigare årtionden.

I boken från 1970-talet framhävs också på ett annat sätt än tidigare att Kitty och hennes väninnor är unga, det uttalas för första gången att de är arton år (s.5) och de beskrivs inte längre som unga vuxna som tidigare. Följande citat visar hur deras sätt att befinna sig i ett rum tydligt framhäver deras ungdom;

Kitty Drew satt på sin säng med korslagda ben. George Fayne låg utsträckt på golvet medan Bess Marvin hade krupit upp i en blommig fåtölj där hon satt och dinglade med benen över armstödet.

(Kitty och den mystiska papegojan, 1977, s.5)

För första gången talas det också om vad ungdomar gör. Någon studerar på college och någon studerar vid universitetet. Anmärkningsvärt är dock att Kitty och hennes väninnor inte uttalat sägs göra någotdera. Att alla andra i samma ålder studerar och sommarjobbar men inte Kitty, George och Bess måste i sammanhanget betraktas som underligt, då alla tre kommer ur välbärgade familjer där studier varit en förutsättning för ett gott liv.

Som sig bör finns det onda skurkar även i denna bok. De följer samma mönster som i tidigare årtionden och som vanligt är huvudskurken en man. I denna bok har skurken lång smal näsa och mörka ögon med stickande blick (s.15). Han har rött helskägg, är av medellängd och bär

sportkläder som är två nummer för stora (s.16). Åter igen är ögonen och blicken av stor betydelse för beskrivningen av skurken.

Mest anmärkningsvärt är att på 1970-talet blir det accepterat med kroppskontakt. Kitty kramar sina vänner, sin far och hushållerskan. Andra karaktärer kramar om varandra i sorg och i lycka. Kitty till och med flirtar lite försiktigt och oskyldigt med en polis. Ändå fattas det viktigaste, kontakten mellan henne och pojkvännen Ned. Dock står det att Ned är en av Kittys bästa vänner (s.53), men mellan raderna kan ändå djupare känslor skönjas och att dessa ej skrivs ut uttryckligen upplevs som märkligt.

Översättaren kommer också fram tydligt vid en närläsning. I ett stycke talas om vidskepelse;

- Och en del människor går omkring med en hartass, sa Ned, för att den ska bringa tur. Och man tar i trä för att vara på den säkra sidan. Och lägger blommor under huvudkudden på midsommarnatten.

(Kitty och den mystiska papegojan, 1977, s.173)

Den sista meningen i citatet torde vara tillagd av den svenska översättaren för att tydliggöra för unga svenska läsare vad vidskepelse är. Eftersom det i Amerika inte firas midsommar på samma traditionsbundna sätt som i Sverige, borde ej heller traditionen att lägga blommor under en kudde den natten existera för originalförfattaren.

Omslaget till boken från 1970-talet skiljer sig markant från alla andra årtionden. Då alla de andra har fint, realistiskt tecknade omslag, har omslaget från 1970-talet en typisk sjuttiotalsanda över sig. På en helt vit bakgrund finns en bild på Kitty, en papegoja, en asiatisk flicka och en buske, väldigt enkelt tecknat, utan djup och känsla. Beträktaren får inte heller en bild av Kittys klädsel, omgivningen eller något som exakt visar vilken tid boken gavs ut i. Däremot finns en tryckt dekal på framsidan som berättar att priset på boken är sänkt från 9.95 kr till 4.95 kr, detta kan visa att populariteten för Kitty-böckerna på 1970-talet var i dalande och därför fick ett mer lockande pris försöka få flickor att vilja köpa böckerna.

3.4 Kitty på 1980-talet

Kitty vid Andarnas berg från 1985 heter boken som företräder 1980-talet. Kitty blir ombedd av en gammal vän som flyttat till Arizona med sin bror för att öppna ett hälsohem att komma

på besök och hjälpa dem att lösa flera mystiska händelser på ranchen. Kitty tar med sig väninnorna och reser till solen och värmen i Arizonas ökenlandskap. Också i denna bok handlar mysteriet i grund och botten om marktvister. Grannen till ranchen uppträder som en god och hjälpsam man, men i själva verket är det han och hans inhyrda hejdukar som ligger bakom alla oförklarliga bränder som sker i trakten. Den i grunden onda mannen försöker skylla på ett litet barn som bor på ranchen och alla utom Kitty tvivlar på pojkens historier, de väljer att tro på grannen som framstår som hederlig, men Kitty anar oråd. Parallellt med hoten ranchen blir utsatta för sker också något annorlunda, som inte förekommit i någon större utsträckning i Kitty-böckerna innan, övernaturliga händelser fångar Kittys uppmärksamhet och hon väljer att tro på dem. Hon följer sin intuition och de övernaturliga ljusen och tecknen leder henne till en begravd indianskatt. Kitty och den lilla pojken avslöjar tillsammans grannen som hjärnan bakom hoten och mysteriet är löst.

På 1980-talet används å ena sidan ålderdomliga ord som; replikerade, ordflöde, tordes, flickebarnet och beläten. Men å andra sidan förekommer mer moderna och ungdomliga ord; svammel, tjockskallar, tuffat på, gamlingar, grymt besviken. Också hela uttryck har en mer ungdomlig prägel; *Jag fattar inte ett skvatt* (s.113), *Hungriga som vargar* (s.161), och för första gången förekommer också något som kan likna en svordom; *Det är tusan så obehagligt alltihop* (s.107).

1980-talet var starkt präglad av ett hälsotänkande och en träningshysteri, detta märks i boken där öppnandet av ett hälsohem är en del av mysteriet vilket gör att det lästa ligger väl i tiden. Också aktualiteter i främst det amerikanska samhället gör sig gällande, då mysteriet innefattar såväl indianer, sydamerikanska invandrare och invandrare från Vietnam. För första gången märks något av den verklighet som existerade i dåtidens värld utanför den fiktiva, efterdyningar av ett krig, Vietnamkriget. Det blir tydligt att amerikaner blivit drabbade genom att ta värvning och delta i ett krig och där dödas i strid. Men det framgår också att amerikanska soldater mött kärleken i Vietnam och att denna ibland ledde till att barn med dubbelt medborgarskap blev resultatet. I denna bok är det en liten pojke vars mamma är vietnamesiska medan den bortgångne pappan var amerikan. När Ännu märks inget av moderniteter som datorer eller mobiltelefoner, men i varje hem finns telefoner att nyttja. Men fortfarande är det brevlades kommunikationen skriftligt sker.

I tidigare årtionden har anor från amerikanska inbördeskriget glorifierats för att på 1970-talet vändas till att istället lyfta fram det moderna, att bygga nytt och fräscht. På 1980-talet

förflyttas läsaren ut på landsbygden, till den amerikanska västern. Ranchen, öknen, hästar och guldvaskare förekommer i boken. Indianerna lyfts fram, deras kultur förskönas på ett sätt som inte är signifikant för Amerika att göra annars, då indianer mer har gömts undan för världen i reservat. Det känns som en politisk korrekthet att skriva något bra om indianer och faktiskt göra den vite västernmannen till syndabock. Kitty framstår för första gången som en nyfiken flicka som söker information på ett bibliotek inför sin resa till den amerikanska västern. Tidigare har det inte uttalat skrivits ut att information sökes av henne personligen, utan det hon vet det bara vet hon. Samtidigt framgår det tydligt att såväl Kitty som hennes väninnor är borskämda och tillhörande en samhällsklass som är vana att bli upppassade. Efter matintag dukar andra av efter dem (s.10) och vid packning av resväskor får de hjälp med detta (s.16), vilket kan tyckas märkligt då flickorna är fyllda arton år och rimligen borde klara detta själva. På ett ställe uttrycks till och med att flickorna hjälper till med dukningen inför middagen, men mest för att ha något att göra (s.133).

Något som på 1980-talet känns nytt och tidigare ej förekommande är att mat och dryck nu beskrivs tydligt både doft och smakmässigt. För första gången framhålls köket som den mötesplats det är. Karaktärerna fikar i köket, dricker te om nätterna i köket, äter smörgåsar i köket och sitter i lugn och ro och umgås i köket, ett rum som är så viktigt i verkligheten har nu tagit plats även i Kittys fiktiva värld. Den familjära känslan målas upp för läsaren och ett igenkännande sker. Sinnesintryck i form av doft och smak kommer fram på ett innan ej förekommande sätt. Också naturen blir levande på ett nytt sätt med en beskrivning av öknens hetta, nattens ljud, växtligheten i Arizona, vilda skummande floder och bergens skuggor och mäktighet. Detta är en natur som unga läsare utan att själva ha upplevt den känner igen från filmer och därför lättare kan föreställa sig med hjälp av de realistiska beskrivningarna i boken. 1980-talet framstår som ett årtionde då njutningen i livet är accepterat.

Även skurkarna har på 1980-talet intagit en ny position jämfört med tidigare årtionden. De är inte längre beskrivna enligt en schablon för hur en skurk ser ut. Nu är det i den gode grannen som fienden bor, han som uppfattats som hjälpsam döljer egentligen en ond skurk, men är fortfarande en man. Ingenting i utseendet berättar om att denne man är den som vill dem illa, han ser inte ut som skurkarna tidigare beskrivits. Han framhålls istället som en ”typisk” man från västern, en ranchägare med attribut så som snusnäsduk, skinnväst, cowboyhatt och inte minst den obligatoriska hästen.

Mest anmärkningsvärt på 1980-talet är fixerandet vid spöken, förbannelser och övernaturliga skeenden. Möjligen kan detta härröras till inslaget om indianer och deras tro på andar, men också på 1980-talets ökade intresse för New Age och en nyfikenhet på det som inte kan beskrivas. Männerna i boken tror inte på spöken, medan kvinnorna är skrärade och mer osäkra i sin inställning till övernaturlighet. Kitty är som vanligt inte skräddad och rädd, utan besitter istället ett lugn, men verkar ändå tro på övernaturliga inslag vilket är annorlunda mot tidigare årtionden då hon helt tagit avstånd från all vidskeplighet.

På 1980-talet återgår omslagen till att vara realistiskt tecknade, med ett djup och känsla som beskriver det boken handlar om. Kitty har tidsenliga kläder med en touch av vilda västern i form av ett bälte typiskt för indianer, en klänning med volanger och vidd i kjolen och knäppning fram. I bakgrunden syns bergen som skuggar ranchen med kaktusar i fronten. På bilden syns också en indianmask vilket tydligt anspelar på det boken handlar om.

3.5 Kitty på 1990-talet

1990-talet företräds av boken med titeln *Kitty och mysteriet med de stulna böckerna* från 1997. Inte heller i denna bok är det ett av Carson Drews fall som genererar mysteriet som Kitty skall lösa, utan hon faller över det själv. Det har öppnats ett nytt ungdomscafé i staden och dit följer Kitty och George med Bess, som är tokig i poesi, eller snarare i poeten. På omvägar och smyglyssnande får Kitty nys om att flera värdefulla böcker på senare tid blivit stulna och att det är oerhört värdefulla böcker. Genom ytterligare en gammal vän får Kitty stor inblick i hantverket bakom restaurering av gamla böcker och får också följa med på bokauktioner, där ännu fler bokstöder sker. Mysteriet är ett faktum och Kitty ger sig in i härvan för att försöka lösa det. Härvan sväller och det framkommer att böcker stulits från såväl bibliotek som samlares hem. Skaran av misstänkta växer också den och det är ett knivigt fall till en början och flera hot och olyckor avverkas innan lösningen kan hittas. Det är också i denna bok en vad läsaren från början tror är en hederlig man som i slutet visar sig vara den onde skurken. Dock är det inte av pengabegär stölderna utförs utan istället en besatthet i den kvinna som ursprungligen ägt boksamlingen där alla de stulna böckerna visar det sig har sitt ursprung.

Även i boken från 1990-talet förekommer en blandning av såväl gammeldags ord som mer moderna uttryck. Bland de mer ålderdomliga märks; *grandiosa*, *trådsliten*, *högaktar* och

själssyskon. Bland de mer moderna förekommer *föredetting* och *plastmojar*. Även hela uttryck i en modern framtoning används; *Ditt eländiga äckel* (s.159), *Din lilla idiot* (s.159) och *Tror du att jag är dum eller?* (s.80). Ett uttryck som anspelar på ett bildligt framställande kan också finnas; *[...]vankade fram och tillbaka som ett inburat djur* (s.90).

Den totala dominansen av manliga auktoriteter samt män i ”manliga” yrken bryts på 1990-talet. Nu förekommer en kvinnlig poliskonstapel (s.20), en kvinnlig bilmekaniker (s.102) och en kvinnlig säkerhetsansvarig i biblioteket vid colleget (s.24). Det blir i denna bok även viktigt att berätta att Kittys bil är av märket Mustang, som dessutom är blå. När bilen får punktering byter Kitty själv däck (s.77). Läsaren får en ny syn på Kitty som en handlingskraftig ung dam som inte är rädd för att ta tag i typiska manliga göromål.

Den moderna världen gör under 1990-talet sitt intåg i Kittys värld. Datorn används av de lite äldre (s.33), dock har ej de yngre ännu lärt sig hantera datorer till fullo (s.36). Även förekomsten av datavirus i form av trojanska hästar (s.179) nämns och att människor är uppkopplade på nätet (s.36) samt att e-postbrev skickas framgångsrikt (s.36). För att kommunicera används mobiltelefoner, dock har inte gemene man en egen utan det är i yrket de används (s.169). Även telefonsvarare finns att tillgå (s.139). Mysteriet som skall lösas försiggår till viss del på bibliotek där det på 1990-talet finns datastyrda larmsystem (s.35), larm i böckerna (s.26) och personlig kod för att få tillträde till speciella avdelningar såväl på colleget som på olika företag (s.26).

Kultur får på 1990-talet en roll i Kittys värld i form av trender som tilltalar ungdomarna. Populärt är att sitta på litteraturcaféer (s.7) där de njuter av poesiافتnar eller betraktar konst som ställs ut i lokalerna. Även beskrivningar av inredningstrender speglar årtiondet boken är skriven i;

Villans inredning var sparsmakad och modern, raka motsatsen till den gammeldags hemtrevliga stilen i bokhandeln. Möblerna var mestadels svarta och avtecknade sig dramatiskt mot de vita väggarna.

(Kitty och mysteriet med de stulna böckerna, 1997, s.47)

Dock kan läsaren underförstått förstå författarens inställning till det ”moderna” eftersom det ställs i förhållande till något som betraktas som hemtrevligt, stilen i bokhandeln. Något som däremot är nytt i boken från 1990-talet som också förhöjer känslan av hemtrevnad är att samvaro i hemmets vardagsrum framför TV-nyheterna beskrivs (s.17). Att något så vardagligt

som TV-tittande förekommer ger en ny känsla av umgänge som ej tidigare förekommit. Också att Kitty och familjens hushållerska tar sig för något gemensamt utanför hemmet är en ny ingrediens. Till denna gemensamma aktivitet kör dessutom hushållerskan själv i familjens bil, något som aldrig tidigare beskrivits.

Mat som hade så central roll i 1980-talet lyser med sin frånvaro i boken från 1990-talet. Det som beskrivs är apelsinjuice, bagels, te och en och annan bakelse. Lockelsen med doft, färg och smak är som bortblåst och hungern efter kultur intar istället platsen, en litterär kultur som i samlarkretsar genererar stora pengar, vilket också är ett nytt inslag eftersom pengar tidigare inte omtalats i någon stor omfattning.

Underförstått kritiserar även under 1990-talet det amerikanska sjukförsäkringssystemet (s.50). Likt boken från 1970-talet har en av karaktärerna en handikappad maka och det framkommer att om detta är en persons verklighet i Amerika är det ekonomiskt svårt att få livet att gå ihop. Dock är det i bägge fallen en man som ensam tar hela ansvaret för sin handikappade fru.

För första gången framkommer att Kitty har förutfattade meningar om människor utifrån hur de ser ut. Att på detta sätt peka ut de med annorlunda utseende och stil är ett nytt drag hos Kitty:

Hon hade illrött hår i en taggig punkfrisyr, en nött T-shirt, svarta skinnbyxor, skinnjacka och tunga, svarta motorcykelstövlar.

(Kitty och mysteriet med de stulna böckerna, 1997, s.28)

Det visar sig senare att den misstänkta inte är skurken och möjligen visar detta även hur farligt det är att dra förhastade slutsatser utifrån utseende och den unga läsaren kan dra lärdom av det lästa. Precis som i 1980-talets bok är skurken inte den Kitty först tror, utan istället agerar god men med dolda onda avsikter. Tidigare årtionden har de amerikanska vapenlagarna blivit synliga i och med förekomsten av skjutvapen, detta saknas helt på 1990-talet då vapnet som används är en kniv. Denna hotas offret med genom att denna trycks mot strupen.

Det som tidigare årtionden enbart beskrivits som vänskap mellan Kitty och Ned står på 1990-talet uttalat som kärlek. Ned omnämns för första gången som Kittys pojkvän (s.22). Men det är fortfarande inte tal om någon kroppskontakt eller egentliga kärleksyttringar. Mer vågligt än promenerande arm i arm blir det inte umgänget dem emellan (s.23). Dock får läsaren för

första gången veta att Ned studerar vid Emerson College. Tidigare årtionden har det framgått att han visserligen studerar, men inte var.

Mest anmärkningsvärt i boken från 1990-talet är att något som kan likna intertextuella inslag förekommer. Eftersom mysteriet som skall lösas innefattar stulna böcker blir det också naturligt att olika verk omtalas, det som är anmärkningsvärt är att det är verk som i verkligheten existerar och kan betraktas som klassiker. Också hantverket att restaurera och binda böcker framkommer (s.40) samt att stora pengar finns inblandat i handeln med värdefulla böcker. De verk som förekommer i texten är;

- *Peter Pan*
- *Sherlock Holmes – Baskervilles hund*
- *Alice i underlandet*
- *Hamlet*
- *Borta med vinden*
- *Skattkammarön*
- *Huckleberry Finn*
- *Canterbury Tales*

Men också poesin har en framträdande roll i boken och i samband med det omnämns sonetten som särskilt tilltalande.

Omslaget är även på 1990-talet realistiskt tecknat och föreställer Kitty och George smygande upp för en spiraltrappa. Kitty har ljust hår men är inte lockig som hon beskrivs som medan George har sin korta mörka frisyr och alltså ser ut som hon beskrivs. För första gången har flickorna blusar och jeans på omslaget.

3.6 Kitty på 2000-talet

Kitty och den mystiska tjuven från 2004 är boken som används för att beskriva 2000-talet. Hela handlingen utspelar sig på ett nyöppnat varuhus i staden, där de unga trendmedvetna flickorna handlar sina kläder. Det är också där som Bess arbetar som dekoratör. På varuhuset har det skett oförklarliga stölder både av dyra kläder och av värdefull elektronik trots rigorösa larmsystem. Genom Bess får Kitty möjlighet att hoppa in och jobba extra också hon som

dekoratör och får då en chans att hålla ögonen öppna och spana på sådant som skulle kunna utgöra en förklaring till de stora stölderna. När Bess och Kitty blir utsatta för hot och senare livsfarliga attentat på arbetsplatsen riktas ögonen och misstankarna mot säkerhetsansvarige på varuhuset och en varuhuskontrollant. Dock visar det sig att det är fel spår, den skyldige är istället den ansvarige för dekorationsavdelningen som inte från början alls varit misstänkt. Orsaken är dåliga affärer och för att rädda sig själv och sitt företag begicks stölderna vid varuhuset vilket Kitty och hennes väninnor lyckas lösa.

2000-talet skiljer sig markant från de tidigare årtiondena språkligt. Det är ett mycket mer neutralt språk som framförs med avsaknad av ålderdomliga uttryck. Däremot återfinns en del moderna ord; *svinn, brunch, snatterier, kriminalare* och *sumpade*. Det är annars en betydligt mer arbetad text som väl passar den tid den är skriven i och därmed passar för en ung läsare som känner igen det lästa och också förstår på ett enkelt sätt. Det återfinns en bra bildlig beskrivning av mysteriet i boken som mycket väl målar upp för läsaren hur svårt detektivarbetet är;

Det är ett pussel med en enda bit som saknas, svarade Kitty. Men det är den viktigaste biten och det blir ingen bild utan den.

(Kitty och den mystiska tjuven, 2004, s.120)

Vidare innehåller 2000-talets bok mängder med beskrivningar av trendiga kläder, mustiga färger och inredningsdetaljer. Det görs betydligt fler och mer ingående beskrivningar av personer och miljöer i jämförelse med tidigare årtionden. En del av detta har sin förklaring i att mysterielösandet försiggår i en miljö där mode och dekorationer är en stor och viktig ingrediens, men hela texten andas mer beskrivande tendenser än vad tidigare böcker gjort.

Nutiden framträder genom användandet av fickdatorer, fax och skrivare (s.9). Fortfarande har inte huvudkaraktärerna egna mobiltelefoner, vilket kan anses märkligt, men flera andra i omgivningen har sådana (s.14). Det mesta av handlingen är förlagd till ett modernt varuhus och de moderna tiderna kan även skönjas där i form av övervakningskameror och inte minst i de avancerade larm som varorna är försedda med. Något som skiljer sig från 1990-talet, då ingen av de yngre var särdeles insatta i datoranvändande, är att Bess på 2000-talet är ”*mycket duktig på datorer*” (s.70). Detta uttryck visar förutom att Bess faktiskt är duktig på detta att de andra inte är det eftersom det är Bess som får i uppdrag att utföra vissa saker på datorn.

Mat förekommer även i 2000-talet och de moderna tiderna märks även i beskrivningen av vad som äts. De äter mer snabbmat i form av smörgåsar, hamburgare, pommes frites och dricker läsk. De äter pizza flera gånger och också till dessa dricks läsk (s.26). Tanken på den hälsosamma linjen som förekom på 1980-talet har helt försvunnit och inte heller ifrågasätts det onyttiga i intag av snabbmat. Det nämns även att flickorna äter fajitas och burritos på sin mexikanska favoritrestaurang, detta stämmer väl med tiden då just mexikansk mat blev mycket populärt i början av 2000-talet. När det är dags för fika dricker Kitty och hennes väninnor ”*en stor latte med kanel*” (s.135) eller bara en ”*kaffe latte*” (s.136). Ett annat ytterst modernt uttryck är brunch som också det intages (s.152). Vid ett tillfälle hoppar Kitty över lunchen och äter istället naturgodis (s.32), vilket bör ses som aningen dumdristigt men samtidigt talar om att det är 2000-tal då just naturgodis fått sitt genomslag. Känslan av att detta är ett årtionde då något hänt med tanken bakom det skrivna växer och en vilja att ge en mer modern touch på livet som flickorna lever kan utläsas.

För första gången skrivs det om musik. Dels är det i form av en orkester, en trio som spelar synt och sjunger på varuhuset för att underhålla kunderna (s.61) och dels om att instrument finns i hemmet, ett piano och en harpa (s.118). Det strömmar också musik ur högtalarna på varuhuset på de olika avdelningarna där folk flanerar omkring för att utföra sin julhandling.

Mest anmärkningsvärt i boken från 2000-talet är att fokus läggs på arbetslivet och karriär. Tidigare årtionden har ingen av flickorna egentligen haft något uttalat arbete, inte heller har de uttalat studerat. På 2000-talet har helt plötsligt Bess arbete, som dekoratör på varuhuset där handlingen mestadels försiggår. Kitty blir tillfrågad om att hjälpa till som dekoratör och hennes svar öppnar för frågor för läsaren. Hon svarar att hon kan hjälpa till eftersom ”*hon är ledig några dagar nu*” (s.21). Frågan är då vad hon sysselsätter sig med annars då detta aldrig omtalas. Det uttalas också att hon har ”*erfarenhet från dekorationsarbete*” (s.21), men detta är inget som vidare utvecklas och därför står läsaren fortsatt frågande till var och hur Kitty arbetar annars. Läsaren får också en förklaring till i alla fall en av Kittys alla färdigheter. Hon har tagit ”*en kurs i bergsklättring*” (s.133) tidigare och är därför inte rädd för att klättra. Vanligt genom årtiondena är att Kitty kan allt, men aldrig har det som på 2000-talet getts en förklaring till hur hon i själva verket har lärt sig detta.

2000-talets omslag föreställer Kitty i ett dunkelt varuhus. Det är realistiskt tecknat med klädställningar och skyltdockor klädda i festklänningar. Kitty har långt rakt hår och i den

dunkla färgsättningen uppfattas hon inte längre som ljushårig och hon ser också mycket äldre ut än på tidigare omslag.

4. Diskussion

Diskussionen kommer att ha sin utgångspunkt i de tre olika frågeställningarna för uppsatsen. Den kommer således att delas upp i tre separata delar för att frågorna på så sätt skall få sina svar på ett tydligt och strukturerat sätt. Inledningsvis är det en sammanställning och diskussion rörande de olika inlagen som kan ses som typiska för varje årtionde som behandlas, men också i form av en skönjbar utveckling av samhället som för en ung läsare idag går förlorad utan förkunskap om hur tiderna sett ut. Från detta övergår diskussionen i det som kan kopplas till reader-response-teorin på ett naturligt sätt eftersom den delen tar upp det som läsaren själv i relation till texten skapar med hjälp av sin tidigare erfarenhet, sin fantasi och det läsaren önskar av framtiden. Avslutningsvis kommer det som saknas i Kitty-böckerna att avhandlas och diskuteras för att om möjligt nå en trovärdig förklaring till varför just detta saknas i böckerna.

4.1 Inslag från de olika årtiondena

Vid läsning av Kitty-böcker från 1950-talet till 2000-talet är förekomsten av diverse kommunikationsmedel som beskriver vilken tid som är aktuell det som är mest uppseendeväckande. Det kan röra sig om telegram, telefoner, brev och i senare böcker om datorer och mobiltelefoner. Dessa synliggör tidsandan betydligt bättre än till exempel klädbeskrivningar, inredningsdetaljer eller olika transportmedel, även om sådana också förekommer. Dock nämns aldrig i böckerna vilket årtionde handlingen utspelar sig i och därför krävs erfarenhet av såväl livet som tidigare läsning för att uppmärksamma detta. Det vill säga att det är höga krav som ställs på läsaren, en läsare som i detta fall är en ung flicka ovetande om tider som varit. Eftersom Kitty-böckerna kan läsas fristående från en särskild ordning är risken att olika böcker plockade ur olika årtionden blandas. Rosenblatt (2002, s.156) talar om att läsaren kan förkasta det lästa om det inte stämmer överens med rådande uppfattningar om till exempel världen omkring. Eftersom bland annat kommunikationsmedlen visar vilken enorm utveckling som skett inom detta område är risken att läsaren blir förvirrad

då igenkännandet uteblir. I stället menar Rosenblatt (2002, s.156) att litteratur ger ett starkare inflytande om den samtidigt förstärker läsarens omgivande verklighet, vilket inte är fallet med Kitty-böckerna av tidigare datum för dagens unga läsare. Det amerikanska samhället blir också synligt vid ett flertal tillfällen, vilket även det för en läsare utan kännedom om hur det fungerar och vilka lagar som styr blir aningen oförståeligt. Att vapenlagarna ser annorlunda ut i Amerika krävs som bakgrundkunskap för att förstå varför pistoler och revolverar förekommer. Dock så mildras förekomsten av skjutvapen ju närmre nutid böckerna ges ut, möjligen för att på så sätt flytta fokus från något som av en omvärld ses som en oacceptabel lagstiftning. Även den amerikanska hälsovårdsförsäkringsproblematiken förekommer i böckerna, dock kan en vuxen läsare uppfatta att en viss kritik mot lagarna, vilka är orättvisa för de svagare, förekommer. Att detta är kritik mot att alla inte har samma chans till behandling beroende på ekonomiska faktorer uppfattar inte en ung läsare som bara mött en svensk sjukvård öppen för alla. Författarna till Kitty-böckerna är väl medvetna om att de unga flickor som är målgruppen för läsningen, inte heller har något intresse eller någon kunskap om den politiska verklighet som är aktuell i Amerika. De har därför ingen politisk baktanke med det skrivna, men deras ställningstaganden och tankar lyser trots allt igenom på flera ställen. Detta uppfattar läsaren först när mognaden, erfarenheten och kunskapen för verkligheten är utvecklad.

4.2 Läsarens egen upplevelse av det lästa

Som skapare av det lästa måste jag i detta fall utgå från mig själv. Eftersom de för uppsatsen lästa Kitty-böckerna finns i min egen ägo och således lästs av mig själv som ung och nu inför uppsatsen lästs om i vuxen ålder. Detta gjorde att det jag som ung själv i relation till det lästa skapade inom mig blev ytterst tydligt. Det som fastnat i minnet från böckerna fanns i flera fall helt enkelt inte där vid läsningen i vuxen ålder. Detta i sin tur ger än mer tyngd åt reader-response-teorin, som behandlar just detta, att läsaren med hjälp av texten själv skapar sig en verklighetstrogen bild och känsla av det lästa. Rosenblatt (2002, s.152) talar om att det som i det lästa tas mest för givet också utövar starkast inflytande på den unge läsaren. Ålder då nyfikenheten på vuxenrollen är stor sammanfaller också med den period då Kitty-böckerna läses mest intensivt.

Främst är det inslag gällande utseendet på såväl miljöer som karaktärer som med fantasins hjälp har byggts ut att innehålla så mycket mer än vad texten delger. Som ung läsare på väg in i en skrämmande vuxenvärld som trots allt lockar, ses Kitty som idealet. Att få lov att leva ett liv där vuxna respekterar unga och där unga får lov att vara hjältar blir till en livsstil som önskas. Rosenblatt (2002, s.155) menar att ett deltagande i ställföreträdande livsstilar kan ha en befriande inverkan på den unga läsaren och därmed blir vuxenvärlden mindre skrämmande. Det är också på sin plats att nämna något om utseendet på karaktärerna. De gällande skönhets- och modeidealen överförs av läsaren till karaktärerna liksom bilder ur film eller modemagasin. Rosenblatt (2002, s.74) talar om att läsarens nuvarande intressen kan påverka hur reaktionen på det lästa spontant upplevs, och onekligen är åldern då Kitty-böckerna läses också en tid då intresset för det egna utseendet och mode föds hos den unga läsaren. Så även om mycket gällande både utseende och klädsel utelämnas i böckerna står karaktärerna tydliga framför läsaren i sinnet. Genom årtiondena har Kitty inte nämnvärt förändrats utan framstår istället som ett tidlöst skönhetsideal, som i samspel med läsaren följer med mode- och skönhetsskiftningarna genom åren, hon är som uppsatsens titel anspelar på för evigt ung. Det torde också vara lättare för de unga läsarna att identifiera sig med Kittys klassiska nordiska utseende om de själva har sitt ursprung i detta geografiska område. Lite annorlunda förhåller det sig med miljöbeskrivningarna och hur de talar till läsaren. Framför allt i de äldre böckerna beskrivs byggnader och inredningsdetaljer som en ung läsare av idag har svårt att relatera till. I detta fall blir sådant som setts på film en hjälp till identifikation. Men också att helt enkelt förvandla något okänt till det den unga läsaren har erfarenhet av. Eftersom läsaren i tanken redan satt sig in i att själv vara Kitty förvandlas också hennes närområde till läsarens eget.

Också kärleken mellan Kitty och Ned, som i böckerna egentligen inte alls beskrivs som en kärlek, existerade verkligen som något som var både fysiskt och känslomässigt inom mig som ung läsare. Inom hermeneutiken talas det om mottagarorienterad text och detta skulle i hög grad vara gällande i detta fall. Läsaren flyttar uppmärksamheten från själva texten och för över den helt på sig själv och tolkar på så sätt in sådant som är underliggande förväntningar på det som i texten sker (Hellspong/Ledin, 1997, s.223). Som ung och oskyldig men med en groende vilja att bli vuxen, är kärleken något som lockar med den spänning denna anses innefatta. Eftersom Kittys plats övertagits av läsaren när denna trätt in i den fiktiva världen upplevs också kärleken så som läsaren själv vill att den ska vara och dessa fantasibilder blir sen behållningen av det lästa. Det är de små, små antydningarna som trots allt finns i texten

som föder de långt större bilderna i läsarens inre. Inte heller faktum att Ned aldrig beskrivs rent fysiskt är ett hinder. Läsaren överför helt sonika sin egen drömbild av en pojke på honom och kan i fantasin vara Kitty med pojkvän.

Spänningsmomenten i böckerna är vid genomläsning i vuxen ålder oerhört tama och inte innehållande något som helst våld. I minnet finns ändå bilder av slagsmål, biljakter, kidnappningar och hot. Detta har även det en förklaring i det faktum att som ung läsare hämtas bilder från det som känns igen från TV eller film, där dylika våldshandlingar först presenteras för en ung människa. När jag själv läste Kitty-böckerna såg förvisso deckare på film annorlunda ut än vad de gör för unga idag. Våldet har blivit mer uttalat, råare och inte minst mer förekommande, detta kan möjligen också ge en annan upplevelse av en läst Kitty-bok idag än vad det var när jag läste dem på 1970- och 1980-talet.

4.3 Det som saknas

Läsningen av Kitty-böckerna från 1950-talet och framåt uppenbarar inte bara det som verkligen finns i texten, utan kanske framför allt det som inte finns där. Världen utanför den fiktiva existerar inte eftersom viktiga händelser i det amerikanska samhället som påverkat hela världen uteslutits eller förtigs, och det upplevs av en vuxen och mer erfaren läsare som märkligt. Dock är detta förmodligen inget en ung läsare lägger märke till eftersom erfarenheten saknas och författarens intention med det skrivna finns på ett mer ytligt plan. Eftersom handlingen i böckerna är förlagd till Amerika borde sådant som är signifikant typiskt för landet också bli synligt. Politik eller religion har egendomligt nog ingen plats i böckerna, saker som annars har en mycket framträdande roll i Amerika. Genom årtiondena har starka politiska skeenden med Amerika som aktör påverkat hela världen, men av detta syns ingenting. På 1950-talet borde efterdyningar till andra världskriget påverkat samhället och karaktärerna i böckerna, istället är det nostalgi i form av en längtan till förskönade drömmar om amerikanska inbördeskriget som flertalet gånger styr. På 1960-talet går Amerika i verkligheten in i Vietnamkriget och detta skapar en högljudd opinion i landet och i världen mot kriget, av detta syns inte någonting förutom att det i boken från 1980-talet finns en liten vietnamesisk/amerikansk pojke med i handlingen. Inga känslor eller tankar rörande det som ett krig kan ställa till med nämns utöver detta. På 1960-talet skjuts också en populär president ihjäl på öppen gata vilket genljöd i resten av världen och den politiska arenan var blottad,

också detta är helt frånvarande i Kittys värld. Inte heller mordet på Martin Luther King gör några avtryck i den fiktiva världen och motsättningarna mellan vita och svarta förtigs. Stora framsteg gjordes i rymdforskningen och de första människorna på månen var en realitet, detta torde egentligen ha påverkat Kitty och de i hennes omgivning, men livet i den lilla Kitty-bubblan fortgår utan inblandning från världen utanför. 1970-talet bjöd på omvälvande reaktioner bland ungdomsrörelser och inte minst inom miljötankandet, att leva nära naturen blev ett ideal bland miljoner människor i världen, men inte i Kittys, där inget av detta syns. Politisk skandal av storleken större bjöd Watergateaffären på vilket påverkade hela det amerikanska samhället, utom Kittys. Det kalla kriget och en militär kapprustning under 1980-talet borde ha påverkat människor i Amerika och läsare världen över var väl medvetna om situationen som rådde vid denna tid, dock utelämnas även detta helt och hållet. Livet går sin gilla gång i River Heights och världen utestängs. Den politiska arenan förändras markant i slutet av 1980-talet, med en järnridå som faller och det kalla kriget är därmed slut. Amerika blir därmed en stormakt som står starkare än det försvagade öst, inte heller detta får plats i Kittys värld. På 1990-talet kliver Amerika åter igen in på krigets scen med sitt inträde i Kuwait och operation Sandstorm påverkade hela världen på ett nytt sätt. Konflikten mellan den kristna världen och den muslimska världen gavs ett ansikte mycket i och med Amerikas inblandning och att de tog på sig rollen som hela världens ledare. I Europa blossade Balkankriget upp och miljoner människor drevs på flykt, av detta syns ingenting i de fiktiva berättelserna. Störst påverkan borde trots allt terrorattackerna mot World Trade Center på 2000-talet och den efterföljande jakten på Al Quidas ledare Osama Bin Ladin ha haft. En så stor katastrof, med amerikanska ögon sett, skulle någonstans synas i Kittys värld som i mångt och mycket är väldigt amerikansk, men gör det inte. I stället är det småtjuvar som fortsatt jagas och verklighetsförankringen lyser med sin frånvaro.

Religion som i det amerikanska samhället har en given plats, finns inte alls med i böckerna. Det är mer regel än undantag att som sann amerikan gå i kyrkan och det religiösa livet genomsyrar livsstilen för miljoner amerikaner. Genom årtionden har också uppmärksammade religiösa sekter gjort sig gällande och givit annorlunda religiösa funderingar ett ansikte långt utanför den amerikanska gränsen. Detta torde kunna vara som gjort för en fiktiv intrig men inget dylikt finns att finna. Också det i högsta grad levande svarta kyrkliga livet är i verkligheten något som många förknippar med Amerika, men eftersom relationen svart och vit helt förtigs i Kitty-böckerna existerar inte heller detta. I samband med detta är också musiken något som i allra högsta grad har ett ursprung i Amerika men som inte nämnvärt får

plats i den fiktiva Kitty-världen. Endast i boken från 2000-talet omtalas något som liknar musik, i de andra årtiondena existerar det ej. Med tanke på hur det amerikanska musiklivet har påverkat resten av världen och också visat vägen i utvecklingen av musikstilar är det märkligt att inte heller detta finns med. Det omtalas aldrig att musik finns med i ungdomarnas värld, de som i sitt liv som unga måste ha omslutits av musik på ett eller annat sätt.

Slutligen måste också frånvaron av ekonomi nämnas. Underförstått finns dock tendenser som talar om att det är ekonomiskt svårt att vara handikappad och sjuk i Amerika om inte rätt sjukförsäkringar eller möjlighet att köpa sig sådana finns. Det förekommer också på 1990-talet fakta som talar om hur stora ekonomiska summor som vilar i handeln med värdefulla böcker. Ekonomin styr också i flera fall skurkarnas driv efter mer, det är för egen ekonomiska vinning de ställer till med ofog, ett ofog som Kitty är kvinnan att lösa. Ändå finns inte pengar med i böckerna i någon uttalad mening eftersom läsaren aldrig får veta vad något kostar eller att Kitty och hennes vänner över huvud taget betalar något eller tjänar några pengar.

5. Sammanfattning

Efter att ha älskat Kitty och hennes spännande liv i de yngre ungdomsåren, har också den känslan dröjt sig kvar hos mig genom åren. Därför blev det en omvälvande upplevelse att i vuxen ålder läsa om böckerna och gå på djupet av det som finns i texten. Det jag mindes som ytterst tydliga bilder och också alltid trott ha funnits förmedlat i texten, fanns i själva verket inte alls där. Det var alltså fantasin som triggats igång av det lästa, en relation mellan mig som läsare och texten, ett förverkligande av reader-response-teorin. Inledningsvis är det dock intressant att se hur Kitty-böckerna, som är typiska flickböcker, står sig i förhållande till vad litteraturen säger om denna genre. Nettervik (2002) menar att i flickböckerna är det hemmet och den nära sfären som är i fokus. Vanligtvis hade tills Kitty dök upp på arenan flickorna i böckerna varit husliga, tysta och lugna, de sökte en trygghet för sitt fortsatta liv som blivande hustrur och mödrar. Detta bröt Kitty helt emot, men det var också tanken författarna till långserien om henne hade som mål, de ville skapa en starkare, modigare och inte så traditionell bild av en ung flicka, en förebild för flickor i en ny värld. Tiderna började förändras vid samma tidpunkt som Kitty-böckerna började ges ut, flickor fick på ett annat sätt än förr både synas och ta plats. Trots det kan en ren kommersiell tanke bakom Kitty, en man som genom att skapa denna nya förebild för flickor skapade också en guldgruva åt sig själv eftersom succén inte lät vänta på sig. Tidigare flickböcker hade innehållit huvudpersoner som

förutom att vänta på den stora kärleken och drömma om äktenskap på sin höjd hade yrken som var accepterade för kvinnor att ha. Sjuksköterskor, journalister eller lärarinnor var det som kvinnor vid inledningen av utgivningen av böckerna arbetade med om de inte var hemmafruar, detta frångick Kitty radikalt genom att vara detektiv. Äntligen fanns det alltså en ung kvinnlig förebild som klev in på den manliga spelplanen och visade vägen för unga flickor. Ørvig (1988) talar om att flickböcker från början var skrivna för en medel- och överklass, detta stämmer väl överens med hur Kitty-böckerna också ser ut. Det är tydligt hur huvudkaraktärerna nästan alltid hittas i den övre medelklassen och skurkarna i arbetarklassen, dock förändras detta med åren beroende på att verkligheten också ser annorlunda ut och oseriösa människor kan hittas inom alla klasser, vilket också författarna vill få fram i senare utgivna böcker. Egentligen är det inte alls själva deckargåtan i Kitty-böckerna som lockar till läsning menar Fredriksson (2004) utan det är det faktum att huvudkaraktären får uppskattning som unga, som är det lockande. Genom att i texten visa hur vuxna imponeras av Kittys kompetens och mod ingjuts också självkänsla i läsaren. En läsare som är på gränsen mellan barn och vuxen, som inom sig önskar att vuxna skall se henne som någon att räkna med. Fredriksson (2004) pekar också på att Kitty-böckernas avsaknad av komplicerade familjekonstellationer, svek och instabilitet gör det lättare för en ung läsare att drömma sig in i livet i den fiktiva världen. En flykt från det som i verkligheten kan upplevas som jobbigt leder till att Kitty-böckerna fullkomligt slukas. Denna slukarålder har inte höga krav på läsarens förförståelse och inte heller erfarenhetsmässigt, genom att ha nått en mognad i läskunnande blir det också lätt att insupa det en ung läsare tror vara den framtid som väntar, Kittys fiktiva fantastiska värld. Inslag och kvaliteter som unga uppfattar i Kitty-böckerna är osynliga för en vuxen läsare menar Fredriksson (2004) och detta har inte minst visat sig när jag som själv läst böckerna både i ung ålder och nu i vuxen. Det som var en värld som jag önskade mig bli en del av visade sig i vuxen ålder vara en värld med luckor och en avsaknad av verklighetsförankring.

Genom att närläsa och analysera böcker från varje årtionde har också det som var ett av syftena med uppsatsen klargjorts. Samhällsinslag förändras och kan härröras till tiden för utgivandet av boken, men det rimmar dåligt med att Kitty och de i hennes närhet näst intill inte utvecklas alls genom åren. De har samma ålder, samma utseende och de löser liknande gåtor om och om igen. Om sådant som helt saknas i själva verket funnits hade en utveckling kunnat skönjas, men det hade å andra sidan krävt att Kitty och hennes omgivning åldrades. Avsaknaden av politik, religion, musik och ekonomi kan därför ses som ett smart

drag från författarna att neutralisera hela Kitty-världen och göra den gångbar år efter år. De tekniska inslagen är de som mest berättar vilken tid boken är skriven i och när den skrevs var också just de nämnda tekniska detaljerna högsta mode, dock svåra för en ung läsare idag att relatera till. Trots avsaknaden av tydliga indikationer på vilken tid, vilket år det är, fyller läsaren själv i dessa. Rosenblatt (2002) menar att läsaren sätter in sig själv i det lästa för att på så vis också förstå det bättre. Genom att iklä sig Kittys roll ser läsaren sådant som hon själv skulle vilja hända. De känslor som inte uttryckligen finns i texten läggs av läsaren till för att bättre passa den egna fantasin. Inslag från film och TV kompletterar också det som saknas i texten och bilder rullas upp för läsarens inre. Därför kan en bok från 1950-talet bli modern för en läsare som ser sig själv som en av karaktärerna. Att inte språket eller andra inslag stämmer överens med läsarens värld helt och hållet gör inget, det rättas till i responsen mellan läsare och text. Skulle inte detta ske med fantasins hjälp kan det lästa förkastas menar Rosenblatt (2002). I dagens samhälle kan möjligen ett förkastande av Kitty-böckerna vara mer vanligt än förr, eftersom en större medvetenhet längre ner i åldrarna finns. De tama spänningsinslagen i Kitty-böckerna är något bleka i jämförelse med vad film, TV och ett större utbud av ungdomsböcker idag framvisar och en förvirring på grund av ett uteblivet igenkännande kan få unga läsare att möjligen förkasta denna Kitty-värld som något ointressant.

6. Fortsatt forskning

Det hade varit eftersträvansvärt att inom samma område som denna uppsats behandlar, göra en större och mer djupgående studie. Tiden till förfogande för en C-uppsats gör också att vissa avgränsningar måste göras. I detta fall har endast en bok ur varje årtionde lästs, det vore vid en fortsatt forskning i ämnet varit intressant att innefatta betydligt fler ur varje årtionde, för att på så sätt synliggöra mer som kan förknippas med tiden för boken. Det hade också blivit bredare jämförelser och mer ingående porträtteringar av karaktärerna. Det hade fortsatt också varit intressant att göra intervjuer med kvinnor/flickor i olika åldrar som i sin ungdom läst Kitty-böckerna, för att på så vis synliggöra hur väl reader-response-teorin stämmer överens med det denna uppsats tillfört ämnet.

7. Källförteckning

Fredriksson L och Karl G (2004) *Från Kalle Blomkvist till internetdeckare*. Bibliotekstjänst. Lund

Hellspong L och Ledin P (1997) *Vägar genom texten – handbok i brukstextanalys*. Studentlitteratur. Lund

Keene C (1953) *Kitty i Spökhuset*. B Wahlströms Bokförlag AB. Falun

Keene C (1961) *Kitty i det öde huset*. B Wahlströms Bokförlag AB. Falun

Keene C (1977) *Kitty och den mystiska papegojan*. B Wahlströms AB. Falun

Keene C (1985) *Kitty vid Andarnas berg*. B Wahlströms AB. Falun

Keene C (1997) *Kitty och mysteriet med de stulna böckerna*. B Wahlströms AB. Falun

Keene C (2004) *Kitty och den mystiska tjuven*. B Wahlströms AB. Falun

Metal Bibeln (1998) Stiftelsen Biblicum, Ljungby och Stiftelsen Svenska Folkbibeln, Stockholm

Nettervik I (2002) *I barnbokens värld*. Gleerups. Malmö

Rosenblatt L. M (2002) *Litteraturläsning som utforskning och upptäcktsresa*. Studentlitteratur. Lund

Ørvig M (1988) *Flickboken och dess författare*. Gidlunds. Hedemora